

Herstel boerenerven

Boerenerven Valthe

Landschapsbeheer Drenthe

Zorg voor ons landschap

Colofon

Titel **Boerenerven Valthe**

Opdrachtgever

Opdrachtnemer

Contactpersonen Bert Dijkstra

Status Conceptvoorstel

Datum 09-11-16

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Uitgangssituatie	5
3. Projectresultaat en uitvoering	8
Gewenste situatie	8
Werkwijze	9
Communicatie	9
4. Projectplanning	9
5. Indicatoren	10

1. Inleiding

In het kader van het project Drents Groen hebben de Werkgroep Karakteristiek Groen Valthe, BOKD, de gemeente Borger-Odoorn en Landschapsbeheer Drenthe samen de landschappelijke kwaliteiten van Valthe in beeld gebracht. Aan de hand van diverse thema's zijn bijeenkomsten gehouden, uitkomsten daarvan hebben geleid tot concrete acties of wensen voor de toekomst. Eén van die wensen betreft het herstel van karakteristieke boerenerven in Oud Valthe. Herstel en ontwikkelen van karakteristieke boerenerven kan met vrij eenvoudige maatregelen. Een vergelijkbaar project is in 2013 en 2014 uitgevoerd in Valthermond en kon rekenen op veel draagvlak in het dorp. Ook binnen Oud Valthe is veel draagvlak voor het herstel en behoud van authentieke boerenerven. In dit projectvoorstel zijn de achtergronden, werkwijze en financiering nader uitgewerkt.

2. Uitgangssituatie

Valthe wordt gevormd door de historische dorpskern, de es aan de zuid- en oostzijde van het dorp en het oud bos aan de westzijde. De historische dorpskern van Valthe is gaaf voorbeeld van het archetype van het Drentse esdorp/esdorpenlandschap. Het esdorpenlandschap bevat een aantal telkens terugkerende onderdelen namelijk het dorp, de es, het beekdal en de velden/bossen/heide (zie ook figuur 1). Dit landschapstype is een agrarisch cultuurlandschap ten voeten uit. Elk onderdeel van het landschap komt voort uit het agrarisch gebruik en is gerelateerd aan het functioneren van de lokale agrarische dorpsgemeenschap, met de boermarken als het oorspronkelijke gezag. De esdorpen vormen vanouds de ontginningsbasis van het landschap. Ze liggen veelal op landschappelijke overgangen van nat (beekdal) naar droog (es/heide/bos). Rond de dorpen liggen de verschillende landschapsonderdelen die vanouds in het landbouwsysteem elk hun eigen functie hadden.

Direct aan de rand van het dorp lagen de goorns, een kleinschalig verkaveld gebied met hagen en singels waar groenten etc. voor menselijke consumptie werd verbouwd. Op de hoger gelegen gronden ontwikkelde zich door de eeuwen heen de essen omzoomd door bosjes, de strubben, of soms een ringwal. De essen bij Valthe liggen rondom het gehele dorpen. In het lager gelegen beekdal lagen de graslanden, tot aan het begin van de vorige eeuw onverdeeld, de zogenaamde madelanden (Kampervenen en Hunzedal). Later zijn de beekdalen sterk verkaveld en hebben ze door de aanleg van houtwallen een kleinschalig besloten karakter gekregen. En buiten de gecultiveerde wereld lag de grote 'woestenij', het veld, de heide. Deze waren rond 1900 ten noorden, westen en zuiden van het dorp nog te vinden (figuur 2). Deze grote ruimte werd gebruikt om de schapen te weiden. Door ontginning en bebossing tot ver in onze eeuw zijn de meeste van deze heidevelden verdwenen. Direct ten oosten van de ijsbaan is nog een relict van de ooit omvangrijke heidevelden aanwezig (figuur 3.)

Figuur 1. Valthe in 1845

Figuur 2. Valthe in 1900

Figuur 3. Valthe in 2016

De historische dorpskern van Valthe is nog steeds een gaaf voorbeeld van het Drentse esdorp. Van belang hiervoor is de verspreide ligging van de historische bebouwing, de open groene ruimtes tussen de bebouwing en het zeer gave wegen- en padenpatroon. Een groot aantal van de panden binnen de historische kern is beeldbepalend pand opgenomen of heeft de monumentenstatus. Hoewel de historische situatie aan de zuidzijde van de kern niet geheel bewaard gebleven is, is de relatie met de es behouden. Van belang hiervoor is de aansluiting van de (van oorsprong) agrarische erven met de es en daarnaast het ruimtelijk contrast tussen de open en grootschalige es en de kleinschaliger en van beplanting voorziene erven. Ook omvat het "ensemble" twee percelen oud bos, een zeldzaam restant uit de 19e eeuw. Door de aanleg van de Hondsrugweg is de relatie tussen de historische dorpskern en het oud bos deels verloren gegaan.

Alhoewel de dorpskern nog steeds gaaf is, door "modernisering" van de erven is het authentieke karakter langzaam aangetast. Door aanplant van o.a. coniferen en fijnsparren zijn de open ruimten kleiner geworden. Een deel van de erven is omgevormd tot siertuin, soms zijn daarbij aanliggende percelen bij betrokken. De samenhang tussen de erven en de open ruimten is hierdoor aan het verdwijnen. Verder is plaatselijk sprake van achterstallig onderhoud bij de meer authentieke beplanting zoals oude eiken, lindes, fruitbomen en meidoorhagen.

Open ruimten in Oud Valthe (bron streetview).

Authentieke onderdelen (fruitbomen, lindes) en niet authentieke onderdelen (conifeer, naaldbomen) op een boerenerf (bron streetview).

3. Projectresultaat en uitvoering

Gewenste situatie

Het project richt zich op het behoud en herstel van de open ruimten in oud Valthe en de authentieke boerenerven. Bewoners worden bewust gemaakt van het DNA van het Drentse Boerenerf en dragen actief mee aan het herstel daarvan. Door dit herstel zal de samenhang met het omliggende landschap worden vergroot. De relatie tussen dorp en landschap wordt versterkt.

Eindresultaat:

- Toename van aantal streekeigen erven
- Inpassing erven in het landschap
- Onderhoud erven beter gewaarborgd voor de toekomst
- Bewustwording bewoners voor streekeigen erven

Naast deze inhoudelijke component, levert het project een bijdrage aan het versterken van de lokale samenleving:

- boerenerven Oud Valthe als bottom-up initiatief als uitkomst van Drents Groen/Werkgroep Karakteristiek Groen Valthe
- sociale cohesie

Werkwijze

Er zal gestart worden met communicatie richting de eigenaren en de werving van deelnemers. Dit zal gebeuren via berichtgeving in de lokale pers en via een brief naar de eigenaren. Vervolgens zal iedere deelnemer persoonlijk worden bezocht om gezamenlijk een plan op te stellen voor het erfherstel. Bij het opstellen van het plan wordt rekening gehouden met de cultuurhistorie van het erf en de omgeving, het gebruik van streekeigen soorten en de wensen van de eigenaar. De werkzaamheden op de erven kunnen bestaan uit:

- aanleg/onderhoud van heggen
- aanleg/onderhoud van boomgaarden
- aanleg/onderhoud van solitaire bomen, zoals knotbomen, leibomen en fruitbomen
- verwijderen van ongewenste aanplant, bijvoorbeeld conifeer en fijnspar, eventueel vervangen door inheemse beplanting
- landelijke inpassing van paardenbakken en gebouwen

Voor de start van het project zal een projectgroep worden opgericht, waarin een commissieleden vanuit Dorpsbelangen zijn vertegenwoordigd, de gemeente Borger-Odoorn en Landschapsbeheer Drenthe zijn vertegenwoordigd. De projectgroep zal de randvoorwaarden vaststellen en de voortgang van het project monitoren.

Om voor een duurzaam beheer van de boerenerven te zorgen zal er advies worden gegeven aan de eigenaren. Dit advies wordt uitgewerkt in een werkplan, hierin staan de werkzaamheden (voor eigenaar en of aannemer) en levering van materialen beschreven. De eigen bijdrage voor de eigenaar wordt hierin ook benoemd. Daarnaast zullen er afspraken worden gemaakt over het vervolgonderhoud, dit wordt opgenomen in het werkplan, waarin de eigenaar garant staat voor minimaal 6 jaar onderhoud.

De eigenaren dragen voor 50% bij aan de uitvoerkosten, dit kan financieel, maar ook in de vorm van werkuren (tarief 22,5 euro/uur). Per erf is financiële bijdrage beschikbaar tot een maximum van 800 euro. Het maximum aantal erven bedraagt 20. Maatregelen worden alleen uitgevoerd op boerenerven, burgerwoningen zijn uitgesloten voor deelname.

Communicatie

Bij aanvang en bij afsluiting wordt een bijeenkomst georganiseerd voor betrokkenen.

4. Projectplanning

Start project:

Afronding:

Activiteiten	2017				2018			
Vorbereiding en begeleiding uitvoer								
Uitvoering beheer								
Verzamelen info beheermaatregelen en monitoringgegevens								

5. Indicatoren

Herstelmaatregelen op circa 20 erven.